

Hoofdstuk 1

handelt over de plek waar Oliver Twist werd geboren en over de omstandigheden rond zijn geboorte

In een van de openbare gebouwen van een zekere stad, die om allerlei redenen beter niet met name genoemd kan worden en die ik ook geen gefingeerde naam zal geven, is een instelling gevestigd die je vanouds aantreft in de meeste steden, groot of klein, namelijk een armhuis. En in dit armhuis werd op een dag en datum die ik hier niet omstandig hoef te vermelden, aangezien de lezer daar helemaal niet mee gediend is, in ieder geval niet in dit stadium van de zaak, het stukje sterfelijkheid geboren waarvan de naam voorkomt in het opschrift van dit hoofdstuk.

Nog geruime tijd nadat de armendokter het kind in dit aardse tranendal had gehaald, bleef het uitermate twijfelachtig of het wel lang genoeg zou leven om een naam te krijgen. In dat geval was het iets meer dan waarschijnlijk geweest dat deze levensgeschiedenis nooit zou zijn verschenen, en als ze wel was verschenen, had ze, omdat ze maar een paar pagina's besloeg, de niet te onderschatten verdienste het meest beknopte en getrouwe staaltje biografie te zijn in de literatuur van welk tijdperk of welk land dan ook.

Hoewel ik niet direct wil beweren dat een mens niets mooiers of benijdenswaardigers kan overkomen dan geboren te worden in een armhuis, wil ik wel zeggen dat het voor Oliver Twist het beste was wat hem had kunnen gebeuren. Het punt is dat het grote moeite kostte Oliver te bewegen de ademhalingstaak op zich te nemen, een zware opgave, maar doorgaans onontbeerlijk voor een normaal bestaan. En een tijdlang lag hij naar adem te snakken op een klein voddenmatrasje, in een tamelijk wankel evenwicht tussen deze wereld en het hiernamaals, waarbij de balans onmiskenbaar geneigd was door te slaan naar het laatste. Als Oliver nu in

die korte tijdspanne omringd was geweest met zorgzame grootmoeders, angstige tantes, ervaren verpleegsters en hooggeleerde doktoren, dan was hij ongetwijfeld en onherroepelijk binnen de kortste keren naar de andere wereld geholpen. Aangezien er echter niemand anders aanwezig was dan een oude paupervrouw die nogal beneveld was door een ongebruikelijk groot bierrantsoen, en een armendokter die dergelijke klussen op contractbasis deed, vochten Oliver en de Natuur de zaak onderling uit. Het resultaat was dat Oliver na enig geworstel begon te ademen en te proesten, en vervolgens met een kreet zo hard als redelijkerwijs kon worden verwacht van een kind van het mannelijke geslacht dat niet langer dan drie en een kwart minuut in het bezit was van dat uiterst nuttige orgaan, de stem, de bewoners van het armhuis liet weten dat de gemeente met een nieuwe last was opgezadeld.

Terwijl Oliver dit eerste bewijs van het ongehinderd en adequaat functioneren van zijn longen leverde, bewoog de lappensprei die slordig over het ijzeren ledikant was geworpen. Het bleke gezicht van een jonge vrouw kwam moeizaam omhoog uit het kussen en een zwakke stem sprak haast onverstaanbaar de woorden: ‘Laat me het kind zien en sterven.’

De dokter zat met zijn gezicht naar het vuur zijn handpalmen te warmen en te wrijven. Toen de jonge vrouw sprak, kwam hij overeind en naar het hoofdeinde van het bed lopend zei hij vriendelijker dan je van hem zou verwachten: ‘Ach, praat nog niet van sterven.’

‘God in de hemel, nee, het lieve kind!’ kwam de verzorgster, terwijl ze gauw een groene glazen fles in haar zak stopte waarvan ze zich de inhoud in een hoekje kennelijk goed had laten smaken. ‘God in de hemel, het lieve kind, als ze zo lang geleefd heeft als mij, dokter, en dertien kinderen van d’r eigen heeft gehad, en allemaal dood op twee na, en die ook al in het armhuis, dan wist ze wel beter als zich zo aan te stellen. Hemel, het lieve kind! Bedenk toch es wat het is om moeder te zijn, toe nou, lief lammetje.’

Dit troostrijke toekomstbeeld van haar moederschap had kennelijk niet de beoogde uitwerking. De patiënte schudde haar hoofd en strekte haar hand uit naar het kind.

De dokter legde het in haar armen. Ze drukte hartstochtelijk haar koude, bleke lippen op het voorhoofd, streek met haar handen over haar gezicht, staarde verwilderd om zich heen, sidderde, viel achterover... en stierf. Ze wreven haar borst, handen en slapen, maar haar bloed stond voor altijd stil. Ze praatten over hoop en troost. Die hadden haar te lang in de steek gelaten.

‘Het is voorbij, mevrouw Dinges!’ zei de dokter ten slotte.

‘Ach ja, de arme ziel!’ zei de verzorgster terwijl ze de kurk van de groene fles oprapte die op het kussen was gevallen toen ze bukte om het kind op te nemen. ‘De arme ziel!’

‘Je hoeft me niet te laten halen als het kind huilt,’ zei de dokter terwijl hij met veel zorg zijn handschoenen aantrok. ‘Het zal vast en zeker lastig zijn. Geef het dan maar wat pap.’ Hij zette zijn hoed op en bleef op weg naar de deur bij het bed staan. ‘Het was nog een knap meisje ook. Waar kwam ze vandaan?’

‘Ze werd hier gisteravond binnengebracht,’ antwoordde de oude vrouw, ‘in opdracht van de armenvoogd. Ze lag op straat toen ze gevonden werd. Ze had een heel eind gelopen, want haar schoenen waren totaal aan flarden, maar waar ze vandaan kwam of waar ze naartoe ging, dat weet niemand.’

De dokter boog zich over het lichaam en tilde de linkerhand op. ‘Het oude liedje,’ zei hij hoofdschuddend. ‘Geen trouwring, zie ik. Tja! Goedenavond.’

Het medisch heerschap liep weg om te gaan eten en de verzorgster ging, na de groene fles nog eens te hebben aangesproken, op een laag stoeltje voor het vuur zitten en begon het kind aan te kleden.

Wat een schitterend voorbeeld van het effect van kleren was de jonge Oliver! Gewikkeld in de deken die tot dan toe zijn enige bedekking was geweest, had hij het kind kunnen zijn van edelman of bedelman. Zelfs voor de meest verwaten vreemdeling zou het moeilijk zijn geweest zijn maatschappelijke klasse te raden. Maar nu, gehuld in het oude, door veelvuldig gebruik vergeelde hansopje van calicot, was hij gemerkt en getekend: een gezichtskind, de wees uit een armhuis, de onaanzienlijke, halfverhongerde verschoppeling die geslagen en gesard door de wereld

gaat, door iedereen veracht en door niemand beklagd.

Oliver schreeuwde er flink op los. Als hij had kunnen weten dat hij een wees was, overgeleverd aan de liefdevolle zorgen van kerkvoogden en armmeesters, had hij misschien nog harder geschreeuwd.

Hoofdstuk 2

handelt over groei, ontwikkeling en kost en inwoning van

Oliver Twist

De volgende acht of tien maanden was Oliver het slachtoffer van stelselmatig verraad en bedrog. Hij werd grootgebracht met de hand. De armhuisautoriteiten informeerden de gemeentebesturen prompt over de hongerige en behoeftige omstandigheden van het weeskind. De gemeentebesturen vroegen de armhuisautoriteiten met alle respect of er op dat moment in 'het huis' geen vrouwspersoon woonachtig was die in de positie verkeerde om Oliver de nodige troost en voeding te bieden. De armhuisautoriteiten antwoordden dienstwillig dat dit niet het geval was. Daarop namen de gemeentebesturen het grootmoedige en menslievende besluit dat Oliver zou worden 'uitbesteed', of met andere woorden, verstuurd naar een filiaal van het armhuis, een mijl of drie verderop, waar twintig of dertig andere jeugdige overtredders van de armenwetten de hele dag over de vloer buitelden, niet gehinderd door te veel eten of te veel kleren, onder het ouderlijke toezicht van een vrouw op leeftijd die de boosdoeners in huis nam tegen en voor een vergoeding van zevenenhalve penny per hoofdje per week. Van zevenenhalve penny per week kan een kind zijn buik vol eten. Je kunt heel wat kopen voor zevenenhalve penny, in ieder geval zoveel dat het zwaar op de maag kan gaan liggen. De vrouw op leeftijd was wijs en ervaren: ze wist wat goed was voor kinderen en ze had een zeer accurate voorstelling van wat goed was voor haarzelf. Dus stak ze het grootste deel van de wettelijke toelage in eigen zak en zette de opgroeiende armengeneratie op een nog kleiner rantsoen dan oorspronkelijk was toegevoerd. Waarmee ze in het diepste diep een nog dieper diep vond en zich een zeer groot experimenteel filosoof betoonde.

Iedereen kent het verhaal van die andere experimenteel filosoof

met zijn fantastische theorie dat paarden kunnen leven zonder te eten, waarvoor hij het sluitende bewijs leverde door zijn eigen paard op een dieet van één strohalm per dag te zetten, wat hem ongetwijfeld een uiterst vurig en onstuimig beest dat op helemaal niets leefde had opgeleverd als het dier vierentwintig uur voordat het zijn eerste lekkere hap lucht zou hebben gehad niet was gestorven. Helemaal voor de experimentele filosofie leidde het systeem van de vrouw aan wier zorg en bescherming Oliver was overgeleverd, doorgaans tot vergelijkbare resultaten, want precies op het moment dat een kind wist te leven op de allerkleinste portie van de allerslapste kost, gebeurde het in achtenenhalf van de tien gevallen jammer genoeg dat het van kou en gebrek ziek werd of door onachtzaamheid in het vuur viel of per ongeluk bijna stikte. In al die gevallen werd het zielige wezentje naar een andere wereld geroepen en daar vergaderd tot de vaderen die het in deze wereld nooit had gekend.

Een enkele keer – als er een iets grondiger lijkschouwing plaatsvond op een voogdijkind dat over het hoofd was gezien bij het omkeren van een matras of per ongeluk levend gekookt bij een incidentele wasbeurt, al gebeurde zo'n ongeluk zelden omdat iets als een wasbeurt nauwelijks voorkwam in het tehuis – haalden de gezworenen het in hun hoofd lastige vragen te stellen of zetten de inwoners van de stad in een opstandige bui handtekeningen onder een bezwaarschrift. Maar dit soort impertinentie werd onmiddellijk de kop ingedrukt door de verklaring van de dokter of de getuigenis van de gemeentebode. De eerste had altijd weer het lijk geopend zonder daarin iets aan te treffen (wat in het geheel niet verwonderlijk was), en de tweede bevestigde altijd weer onder ede wat de gemeente maar wenste, hetgeen uitermate onbaatzuchtig van hem was. Bovendien gingen de armbestuurders op gezette tijden ter bedevaart naar het tehuis en stuurde altijd de bode de dag ervoor om hun komst aan te kondigen. En als ze dan zelf kwamen, zagen de kinderen er schoon en netjes uit, en wat wil een mens nog meer!

Het ligt niet voor de hand dat deze kweektuin een heel bijzondere of rijke oogst oplevert. Op zijn negende verjaardag was Oliver Twist een bleek, mager kind, ietwat klein van stuk en bepaald

smal van omvang. Maar natuur of afkomst had in Olivers borst een goed, robuust karakter geplant. Dankzij het karige dieet van het etablissement had het ruimte te over om uit te groeien, en misschien is dat wel de reden dat hij zijn negende verjaardag ooit had gehaald. Hoe dan ook, het wás zijn negende verjaardag en hij vierde die in het uitgelezen gezelschap van twee andere jonge heren in de kolenkelder, waarin ze na een gezond pak slaag waren opgesloten omdat ze zo brutaal waren geweest te beweren dat ze honger hadden, toen mevrouw Mann, de vrouw des huizes, werd opgeschrikt door de verschijning van de heer Bumble, de gemeentebode, die poogde het poortje van het tuinhek open te maken.

‘Godsallejee! Bent u dat, meneer Bumble, meneer?’ zei mevrouw Mann terwijl ze in goed gespeelde opgetogenheid haar hoofd uit het raam stak. ‘(Susan, haal Oliver en die twee snotapen naar boven en geef ze meteen een wasbeurt)... Alle mensen! Meneer Bumble, fijn u weer eens te zien, ja-ha!’

Nu was de heer Bumble een dikke en prikkelbare man. Dus in plaats van deze begroeting even hartelijk te beantwoorden, gaf hij een geweldige ruk aan het poortje en verkocht het toen een schop die alleen van een bodebeen had kunnen komen.

‘Goeie God, denk u es in,’ zei mevrouw Mann terwijl ze naar buiten kwam hollen – want de drie jongens waren inmiddels uit de weg – ‘denk u toch es in! Was ik me daar vergeten dat het hek aan de binnenkant vergrendeld was, vanwege die lieve kinderen! Kom binnen, meneer, alstublieft, meneer Bumble, kom toch binnen.’

Hoewel deze uitnodiging vergezeld ging van een buiginkje dat het hart van een kerkvoogd misschien had doen smelten, liet de bode zich absoluut niet vermurwen.

‘Vindt u het getuigen van respect en fatsoen, mevrouw Mann,’ informeerde de heer Bumble, zijn stok omklemmend, ‘om een ambtenaar te laten wachten bij uw tuinhek als die hier komt voor gemeendelijke zaken samenhangende met de gemeendelijke wesen? Beseft u zich wel, mevrouw Mann, dat u, als ik het zo zeggen mag, van gemeendewege gedeligereerd en bezolderd bent?’

‘Wilt u me wel geloven, meneer Bumble, dat ik een of twee van die lieve kinderen die zo dol op u zijn, enkel maar even vertelde

dat u d'r aan kwam,' antwoordde mevrouw Mann uiterst onderdanig.

De heer Bumble had een zeer hoge dunk van zijn retorische gaven en zijn gezag. Het ene had hij gedemonstreerd en het andere laten gelden. Hij ontdooidde.

'Al goed, mevrouw Mann, al goed,' antwoordde hij op rustiger toon. 'Misschien hebt u gelijk, misschien. Gaat u voor, mevrouw Mann, want ik kom voor zaken en heb iets te zeggen.'

Mevrouw Mann bracht de bode naar een kleine ontvangkamer met een bakstenen vloer, schoof een stoel voor hem aan en legde gediensig zijn steek en stok op de tafel voor hem. De heer Bumble veegde de transpiratie van de wandeling van zijn voorhoofd, wierp een voldane blik op de steek en glimlachte. Jawel, hij glimlachte. Boden zijn ook maar mensen, en de heer Bumble glimlachte.

'Nou moet u zich niet beledigd voelen om wat ik ga zeggen,' merkte mevrouw Mann allercharmantst op. 'U hebt een lange wandeling achter de rug, weet u, anders had ik het niet gezegd. Maar hebt u trek in een drupje van 't een of ander, meneer Bumble?'

'Geen druppel. Geen druppel,' antwoordde de heer Bumble terwijl hij waardig, maar niet onwelwillend met zijn rechterhand wuifde.

'Ik denk toch van wel,' zei mevrouw Mann, wie de toon van de weigering niet was ontgaan, noch het gebaar dat ermee gepaard ging. 'Een héél klein drupje maar, met een beetje koud water en een klontje suiker.'

De heer Bumble kuchte.

'Een héél klein drupje maar,' drong mevrouw Mann aan.

'Wat is het?' informeerde de bode.

'Nou, iets waar ik altijd een beetje van in huis moet hebben om in die lieve kindertjes hun wonderolie te doen als ze zich niet goed voelen, meneer Bumble,' antwoordde mevrouw Mann terwijl ze een hoekkast opende en daar een fles en een glas uit nam. 'Het is gin. Ik zeg het maar eerlijk, meneer B. Het is gin.'

'Geeft u de kinderen wonderolie, mevrouw Mann?' vroeg de

heer Bumble terwijl zijn ogen het belangwekkende mengproces volgden.

‘Ach lieve hemel, ja, ook al is het nog zo duur,’ antwoordde de kinderverzorgster. ‘Ik kan ze niet voor m’n ogen zien lijden, moet u weten, meneer.’

‘Nee,’ zei de heer Bumble goedkeurend, ‘nee, dat zou u niet over uw hart kunnen verkrijgen. U bent een menslievende dame, mevrouw Mann.’ (Op dat moment zette ze het glas neer.) ‘Bij de eerste gelegenheid zal ik dit onder de aandacht van het bestuur brengen, mevrouw Mann.’ (Hij trok het naar zich toe.) ‘U bent als een moeder, mevrouw Mann.’ (Hij roerde in zijn gin met water.) ‘Ik... Ik drink met plezier op uw gezondheid, mevrouw Mann’, en hij gooide de helft achterover.

‘En nu de zaken,’ zei de bode terwijl hij een leren portefeuille te voorschijn haalde. ‘Het kind dat bij nooddoop Oliver Twist is genoemd, wordt vandaag negen jaar.’

‘God zegen hem,’ onderbrak mevrouw Mann de heer Bumble terwijl ze met de punt van haar schort haar linkeroog rood wreef.

‘En niettegenstaande dat d’r een beloning van tien pond werd uitgelooft, naderhand nog verhoogd tot twintig pond, niettegenstaande dat d’r bovenmenselijke en, mag ik wel zeggen, bovennatuurlijke inspanningen van gemeendewege zijn geleverd,’ zei Bumble, ‘hebben we nooit kunnen achterhalen wie zijn vader is, of wat zijn moeders domicilie van onderstand, naam of status was.’

Mevrouw Mann hief verbaasd haar handen ten hemel, maar voegde er na enig nadenken aan toe: ‘Hoe komt ie dan toch aan z’n naam?’

De bode richtte zich trots op en zei: ‘Die heb ik bedacht.’

‘U, meneer Bumble!’

‘Ik, mevrouw Mann. We geven onze vonderlingen een naam in alferbetische volgorde. De laatste was een S, Swubble, heb ik ’m genoemd. Deze was een T, Twist, heb ik hém genoemd. De volgende zal Unwin heten en die daarna Vilkins. Ik heb al namen tot aan het eind van het alferbet en weer helemaal van voren af aan als we bij de Z komen.’

‘Nou, u bent me wel een literaar type, meneer!’ zei mevrouw Mann.

‘Ach,’ zei de bode, duidelijk in zijn nopjes met het compliment, ‘misschien wel. Misschien wel, mevrouw Mann.’ Hij dronk zijn gin met water op en voegde eraan toe: ‘Oliver is nou te oud om hier te blijven en daarom heeft het bestuur besloten hem weer in het armhuis op te nemen. Ik ben zelf gekomen om hem te halen. Dus brengt u ’m maar direct hier.’

‘Ik ga ’m meteen halen,’ zei mevrouw Mann, met dat doel de kamer verlatend. Oliver, inmiddels ontdaan van de buitenste laag van de korst vuil die zijn gezicht en handen bedekte, voor zover die er in één wasbeurt kon worden af geschrobd, werd door zijn welwillende beschermster de kamer binnengebracht.

‘Maak een buiging voor deze heer, Oliver,’ zei mevrouw Mann.

Oliver maakte een buiging, half naar de bode en half naar de steek op tafel.

‘Ga je met me mede, Oliver?’ vroeg de heer Bumble op plechtstatige toon.

Oliver stond op het punt te zeggen dat hij maar al te graag mee-ging met wie dan ook, toen hij opkeek en mevrouw Mann in het oog kreeg, die achter de stoel van de bode was gaan staan en met een woedend gezicht haar vuist naar hem schudde. Hij begreep de wenk meteen, want die vuist had te vaak een indruk op zijn lijf achtergelaten om niet ook een blijvende indruk op zijn geheugen te hebben gemaakt.

‘Gaat zij ook mee?’ informeerde de arme Oliver.

‘Nee, dat kan niet,’ antwoordde de heer Bumble. ‘Maar ze komt je wel zo nu en dan opzoeken.’

Dat was een schrale troost voor het kind. Maar hoe jong ook, hij was verstandig genoeg om te doen alsof het hem geweldig speet om weg te gaan. Het was niet zo moeilijk voor de jongen om tranen in zijn ogen te laten komen. Honger en recente mishandeling helpen uitstekend als je wilt huilen, en Oliver hilde dan ook heel natuurlijk. Mevrouw Mann omarmde hem duizendmaal en gaf hem duizend kussen en iets dat Oliver veel liever had: een stuk brood met boter, zodat hij niet te hongerig leek als hij in het arm-

huis kwam. Met de boterham in zijn hand en het bruine vilten armenpetje op zijn hoofd werd Oliver vervolgens weggevoerd door de heer Bumble uit het ellendige huis waar geen vriendelijke blik of opmerking ooit de somberheid van zijn kinderjaren had verlicht. En toch werd hij overmand door kinderlijk verdriet toen het tuinhek achter hem dichtviel. Hoe beklagenswaardig de kleine leedgenoten die hij achterliet er ook aan toe waren, het waren de enige vrienden die hij ooit had gehad, en voor het eerst in zijn leven werd zijn kinderhart vervuld van het gevoel dat hij alleen was in de grote wijde wereld.

De heer Bumble beende met grote stappen voort, terwijl de kleine Oliver, die zich stevig vastklemde aan zijn goudgegalloneerde manchetten, naast hem draafde en na iedere kwartmijl vroeg of ze 'er al bijna' waren. Op deze vragen gaf de heer Bumble heel korte en bitse antwoorden, want de tijdelijke mildheid die gin met water in sommige boezems teweeg kan brengen, was inmiddels vervolgen en hij was weer een gemeentebode.

Oliver was nog geen kwartier binnen de muren van het armhuis en had nauwelijks een tweede boterham naar binnen kunnen werken, toen de heer Bumble, die hem had overgedragen aan de zorgen van een oude vrouw, terugkeerde met de boodschap dat het bestuursavond was en dat het bestuursorgaan hem meteen wens- te te zien.

Daar Oliver geen duidelijk idee van een bestuursorgaan had, was hij erg verbaasd over deze mededeling en wist hij niet zeker of hij moest lachen of huilen. Maar hij had geen tijd om erover na te denken, want de heer Bumble gaf hem een tik op het hoofd met zijn stok om hem wakker te schudden en nog een op zijn rug om hem in beweging te zetten. En terwijl hij Oliver opdroeg hem te volgen, voerde hij hem naar een groot, witgekalkt vertrek waar acht of tien dikke heren rond een tafel zaten. Aan het hoofd van de tafel zat in een leunstoel die veel hoger was dan de rest van de stoelen een wel heel dikke heer met een bolronde, rood gezicht.

'Maak een buiging voor het bestuursorgaan,' zei Bumble. Oliver veegde een paar overgebleven tranen uit zijn ooghoeken en

aangezien hij geen orgaan maar wel een tafel zag, boog hij daar maar voor.

‘Hoe heet je, jongen?’ vroeg de heer in de hoge stoel.

De aanblik van zoveel heren maakte Oliver bang, waardoor hij begon te trillen, en de bode gaf hem weer een tik van achteren, waardoor hij moest huilen. Om deze twee redenen gaf hij heel zacht en aarzelend antwoord, waarop een heer in een wit vest zei dat hij gek was, wat een probate manier was om hem op te monteren en op zijn gemak te stellen.

‘Jongen,’ zei de heer in de hoge stoel, ‘luister naar mij. Je weet dat je een wees bent, neem ik aan?’

‘Wat is dat, meneer?’ vroeg de arme Oliver.

‘Die jongen is inderdaad gek – dat dacht ik al,’ zei de heer in het witte vest.

‘Stilte!’ zei de heer die het eerst had gesproken. ‘Je weet toch dat je geen vader en moeder hebt en dat je bent grootgebracht op kosten van de gemeente?’

‘Ja, meneer,’ antwoordde Oliver, bittere tranen huilend.

‘Waarom huil je?’ wilde de heer in het witte vest weten. En het was ook wel iets ongehoords. Waarom zou die jongen huilen?

‘Ik hoop dat je iedere avond bidt,’ zei een andere heer op barse toon, ‘en bidt voor de mensen die je te eten geven en verzorgen – als een goed christen.’

‘Ja, meneer,’ stamelde de jongen. De heer die het laatst had gesproken had gelijk zonder het te weten. Oliver zou een heel goed christen, zelfs een uitmuntend christen zijn geweest als hij had gebeden voor de mensen die hem te eten hadden gegeven en verzorgd. Maar dat had hij niet gedaan, want niemand had het hem geleerd.

‘Goed! Je bent hier gekomen om te worden onderricht en een nuttig vak te leren,’ zei de heer met het rode gezicht in de hoge stoel.

‘Dus morgenvroeg om zes uur begin je met touw pluizen,’ voegde de norse heer in het witte vest daaraan toe.

Voor deze twee zegeningen gecombineerd tot dat ene, simpele werk van het touwpluizen maakte Oliver op aanwijzing van de bo-

de een diepe buiging. Daarna werd hij snel naar een grote zaal gebracht, waar hij zichzelf in slaap snikte op een ruw, hard bed. Wat een prachtige demonstratie van de zachtzinnige wetten van Engeland! Paupers mogen slapen!

Arme Oliver. Terwijl hij in zalige onwetendheid van alles om hem heen lag te slapen, kon hij natuurlijk niet weten dat het bestuur juist op die dag tot een besluit was gekomen dat zijn gehele toekomstige lot diepgaand zou beïnvloeden. Maar het was wel zo. En het besluit luidde als volgt.

De leden van dit bestuur waren heel wijze, diepzinnige en filosofische lieden, en toen ze hun gedachten lieten gaan over het armhuis, ontdekten ze meteen iets waar gewone stervelingen nooit achter zouden zijn gekomen: de arme lui hadden het er naar hun zin. Het was bepaald een oord van gratis vermaak voor de behoeftige klassen, een kroeg waar je niets hoefde te betalen, het hele jaar door gratis ontbijt, middagmaal, thee en avondeten, een paradijs van baksteen en mortel waar het altijd feest was. ‘Ho!’ zei het bestuur met een heel pientere blik. ‘Wij zijn de aangewezen personen om dit recht te zetten en er snel een stokje voor te steken.’ Dus stelden ze alle armen voor de keuze (want zij zouden heus niemand dwingen) om langzaam van de honger dood te gaan in het huis, of snel erbuiten. Hiertoe sloten ze een contract met de watervoorziening voor de levering van onbepaalde hoeveelheden water en met een graanhandelaar voor de periodieke levering van kleine hoeveelheden pap, en verstrekten drie maaltijden bestaande uit dunne pap per dag, een ui tweemaal per week en een half broodje op zondag. Ze vaardigden nog heel veel andere wijze en humane regels uit voor de dames, die hier niet herhaald hoeven worden. Ze waren zo vriendelijk armlastige echt)paren te scheiden (een officiële echtscheidingsprocedure was immers te duur), en in plaats van een man te dwingen zijn gezin te onderhouden, zoals ze tot dan toe hadden gedaan, namen ze hem zijn gezin af en maakten een vrijgezel van hem! Het valt niet te overzien hoeveel gegadigden voor steun in deze twee laatste categorieën zich zouden hebben gemeld, uit alle lagen van de bevolking, als die steun niet aan het armhuis was gekoppeld. Maar het bestuur bestond uit ge-

slepen lieden en had dit probleem voorzien. De steun was onlosmakelijk gekoppeld aan het armhuis en de pap, en dat schrikte de mensen af.

De eerste zes maanden na Oliver Twists verhuizing werkte het systeem op volle toeren. Aanvankelijk was het nogal kostbaar, als gevolg van de stijgende begrafeniskosten en de noodzaak de kleren van alle paupers in te nemen omdat ze na een paar weken pap losjes rond de uitgeteerde en vermagerde leden van de armen flodderden. Maar het aantal bewoners van het armhuis slankte al net zo snel af als de paupers zelf, en het bestuur was verrukt.

De ruimte waar de jongens te eten kregen, was een grote stenen zaal met aan het ene uiteinde een koperen ketel in een bakstenen ombouw, waaruit de binnenvader, die voor die gelegenheid een schort voor had en werd bijgestaan door een of twee vrouwen, tijdens de maaltijden de pap schepte. Van dit feestelijke brouwsel kreeg iedere jongen één kommetje en meer niet – behalve op dagen van algemene feestvreugde, dan kreeg hij daarnaast nog een stukje brood. De kommetjes hoefden nooit afgewassen te worden. De jongens poetsten ze met hun lepels tot ze weer glommen en als ze daarmee klaar waren (wat nooit lang duurde daar de lepels bijna even groot waren als de kommen), zaten ze met hongerige ogen naar de ketel te staren, alsof ze de bakstenen waarin de ketel stond wel konden opeten, en onderwijl likten ze ijverig hun vingers af op ieder verdwaald spatje pap dat erop achtergebleven zou kunnen zijn. Jongens hebben over het algemeen een gezonde eetlust. Oliver Twist en zijn kameraden ondergingen nu al drie maanden lang de marteling van een langzame verhogering, en uiteindelijk werden ze zo vraatzuchtig en wild van de honger dat één jongen, groot voor zijn leeftijd en niet gewend aan zoiets (want zijn vader had een eethuisje gedreven), aan zijn kameraden liet doorschermen dat hij, als hij niet nog een kom pap *per diem* kreeg, vreesde dat hij de jongen die naast hem sliep zou opeten, toevallig een jong, zwak ventje. Zijn ogen stonden woest en hongerig en ze geloofden hem zonder meer. Ze hielden een beraadslaging en er werd om geloot wie er die avond na de maaltijd naar de vader zou stappen en om meer zou vragen, en het lot viel op Oliver Twist.

Het werd avond en de jongens gingen op hun plaats zitten. De vader in zijn kooktenue vatte post bij de ketel en zijn pauperhulpen stelden zich achter hem op. De pap werd uitgedeeld en er werd langdurig gebeden voor de kortstondige maaltijd. De pap verduwen. De jongens fluisterden onder elkaar en knipoogden naar Oliver terwijl zijn burens hem aanstootten. Hoe jong hij ook was, de honger had hem wanhopig en de ellende had hem roekeloos gemaakt. Hij stond op van tafel, liep op de vader toe, kom en lepel in de hand, en zei enigszins geschrokken van zijn eigen vermetelheid: 'Alstublieft, meneer, ik wil wat meer.'

De vader was een dikke, gezonde man, maar hij trok wit weg. Met stomme verbazing staarde hij enige momenten naar de kleine rebel en zocht toen steun bij de ketel. De hulpen waren verlamd van ontzetting, de jongens van angst.

'Wat?!' zei de vader ten slotte met zwakke stem.

'Alstublieft, meneer,' antwoordde Oliver, 'ik wil wat meer.'

De vader gaf Oliver een klap op zijn hoofd met de pollepel, nam hem in een houdgreep en krijste luidkeels om de bode.

Het bestuursorgaan zat in plechtige vergadering bijeen, toen de heer Bumble in alle staten de kamer binnenstormde en tegen de heer in de hoge stoel zei: 'Meneer Limbkins, neem me niet kwalijk, meneer! Oliver Twist heeft om meer gevraagd!'

Er ging een schok door de aanwezigen. Afschuw stond op ieders gezicht te lezen.

'Om méér?' vroeg de heer Limbkins. 'Beheers je, Bumble, en geef me een duidelijk antwoord. Begrijp ik goed dat hij om meer vroeg nadat hij zijn rantsoen had gegeten?'

'Inderdaad, meneer,' antwoordde Bumble.

'Die jongen komt nog aan de galg,' zei de heer in het witte vest. 'Die jongen komt beslist nog aan de galg.'

Niemand weersprak de profetische woorden van deze heer. Er volgde een levendige discussie. Oliver werd direct in eenzame opsluiting geplaatst en de volgende ochtend werd buiten op de poort een bekendmaking aangeplakt waarop een beloning van vijf pond werd uitgelooft aan eenieder die de gemeente van Oliver Twist verlost. Met andere woorden, vijf pond plus Oliver Twist werden

geboden aan welke man of vrouw dan ook die een leerjongen kon gebruiken in welk bedrijf of beroep dan ook.

‘Nooit van mijn leven was ik ergens zo diep van overtuigd,’ zei de heer in het witte vest toen hij de volgende morgen op de poort klopte en de bekendmaking las. ‘Nooit van mijn leven was ik ergens zo diep van overtuigd als nu: dat de jongen aan de galg komt.’

Daar ik in het hiernavolgende wil laten zien of de witgeveste heer het al dan niet bij het rechte eind had, wordt dit verhaal misschien minder interessant (zo het al interessant is) als ik nu al zou laten doorschemeren of Oliver Twists leven op een dergelijke geweldadige wijze eindigde of niet.